

Lausunto

31.03.2022

Asia: VN/9183/2021

Edustajakannedirektiivin täytäntöönpano

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Electronic Frontier Finland – Effi ry (Effi) kiittää oikeusministeriötä mahdollisuudesta lausua edustajakannedirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta mietinnöstä. Kuluttajaliitto on lausunnossaan nostanut esiin monia käytännön ongelmia, jotka myös Effin mielestä pitäisi ratkaista paremmin kuluttajien oikeuksien toteuttamiseksi.

Effi katsoo, että edustajakannedirektiivi on kuluttajien oikeussuojan parantamisen näkökulmasta merkittävä mahdollisuus ja se tuo mukanaan myös Suomeen kauan odotetun mahdollisuuden kuluttajajärjestöille ajaa kuluttajien oikeuksien toteutumista ryhmäkannemuotoisessa prosessissa. Mietinnössä esitetyt ratkaisut jättävät kuitenkin toivomisen varaa, joten kuluttajien oikeussuoja tuskin tosiasiallisesti tehostuu nykytilaan verrattuna. Puolivillaisten ratkaisujen sijasta olisi nyt suotavaa tehdä isompi uudistus, jotta kuluttajat eivät joudu enää vain vikisemään (etenkin) isojen toimijoiden viedessä.

Työryhmän tehtävänanto toteuttaa direktiivi olemassaolevan lainsäädännön pohjalta johti siihen, että ehdotettiin tehtäväksi vain välttämättömät muutokset. Kokonaiskuvaa olisi tarpeen tarkastella laajemmin, sillä esimerkiksi nykymuotoinen ryhmäkannelaki ei käytännössä turvaa kuluttajien oikeuksia, sillä sen perusteella ei ole koskaan käsitelty yhtään asiaa tuomioistuimessa. Lailla on mahdollisesti ollut jonkin verran pelotevaikutusta kuluttajaviranomaisen käytössä. Kanneoikeuden laajentuessa järjestöihin on kuitenkin selvää, että niillä ei kuitenkaan ole samoja mahdollisuuksia kuin valvovalla viranomaisella.

Direktiivin pohjalta olisi ollut mahdollista hyödyntää hyvityskanteissa opt out -menettelyä, mikä mahdollistaisi tehokkaamman toiminnan kuluttajien oikeuksien puolustamisessa. Suomen nykytilassa on kuitenkin tiukka opt in -menettely. Tältä osin direktiivin toteuttamisessa olisi tarkoituksenmukaista tehdä laajempia muutoksia nykylakiin. Monissa muissa EU-jäsenmaissa on jo

olemassa tai ollaan toteuttamassa kuluttajien kannalta toimivampia ratkaisuja, joista pitäisi katsoa mallia.

Oikeusprosessien kesto päätty monissa tapauksissa huomattavan pitkäksi, ja erilaisia kanteita käsitellään osin turhaan erillisissä prosesseissa. Ainakin joissakin joukkovahinkotapauksissa hyvitykset voisivat olla yksinkertaisempia ja mahdollisesti jo säännöksissä määriteltyjä, jolloin käsittelyinkin voisi hoitaa nopeammin ja suoraviivaisemmin. Yhdisteltyjen käsittelyjen mahdollistaminen olisi suotavaa.

Oikeudenkäyntiprosessit ovat kalliita. Effi yhtyy Kuluttajaliiton huoleen siitä, onko järjestöillä tarpeeksi resursseja puolustaa kuluttajien etuja ja oikeuksia: Edustajakannedirektiivi lähtee ennen kaikkea siitä, että kuluttajajärjestöillä tulee olla aktiivinen rooli sen varmistamisessa, että asiaankuuluvia unionin oikeuden säännöksiä noudatetaan. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden tulee turvata oikeutetuiksi yksiköiksi nimetyille järjestöille tosiasialliset mahdollisuudet edustajakanteiden ajamiseen kuluttajien puolesta. Menettelyihin liittyvät kulut eivät saa estää oikeutettuja yksikköjä nostamasta kanteita. Direktiivissä ei säädetä suoraan, mitä tällä tarkoitetaan, mutta perustelutekstien mukaan jäsenvaltiot voivat toteuttaa tätä velvollisuutta muun muassa suoralla rahoituksella, oikeudenkäyntimaksujen alentamisella tai oikeusapua tarjoamalla. Mietinnössä ei kuitenkaan ehdoteta mitään näistä. Tämän vuoksi järjestöjen tosiasialliset mahdollisuudet puolustaa kuluttajien etuja ja oikeuksia jäävät huomattavan rajallisiksi muodollisista mahdollisuuksista huolimatta, ja edustajakanteet todennäköisesti vain näennäiseksi vaikuttamistavaksi.

Mietinnön jatkovalmistelussa tulisi pyrkiä sellaisten muutosten tekemiseen, joilla lakiehdotuksista saataisiin tosiasiasa toimivampia ja tehokkaampia sekä joilla oikeutettujen yksikköjen taloudelliset mahdollisuudet perusteltujen kanteiden ajamiseen turvattaisiin.

Romppainen Leena
Electronic Frontier Finland - Effi ry